

TRANSVERSALE AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk hebben we aangetoond hoe mensen in armoede en mensen in bestaansonzekerheid moeilijkheden ondervinden om hun rechten te doen gelden. De werkzaamheden binnen de drie overleggroepen resulteerden in een aantal specifieke aanbevelingen, maar mondden ook uit in gemeenschappelijke voorstellen.

1. Evalueren van het niet-gebruik (non take-up)

Groot kan de impact zijn wanneer een potentieel begunstigde zijn recht niet opneemt, zeker voor mensen die in uiterst precaire omstandigheden leven. Bij de evaluatie van de effecten van een wet, dient men dan ook aandacht te hebben voor diegenen die het recht - vastgelegd in de tekst - niet uitoefenen, ofschoon ze binnen de toepassings sfeer van de wet vallen. Over hoeveel personen gaat het? Wat zijn de oorzaken van de non take-up? Gaat het om meerdere rechten? Om een tijdelijk of eerder permanent niet kunnen uitoefenen van rechten? ...

2. Betrekken van terreinactoren bij de uitwerking én de evaluatie van wetgevende initiatieven

Met de ervaring van alle betrokken actoren, en in het bijzonder met deze van personen die in armoede leven, dient men rekening te houden wanneer een wetgevend initiatief genomen wordt, en later, wanneer deze geëvalueerd wordt. De betrokkenheid van deze personen is immers noodzakelijk opdat de maatregel diegenen zou bereiken die moeilijk hun rechten uitoefenen en om later te weten of deze personen ook werkelijk bereikt werden.

3. Beter informeren

Het gebrek aan informatie werd geïdentificeerd als een van de obstakels in de uitoefening van rechten. Gevraagd wordt dat duidelijk en herhaaldelijk uitgelegd wordt wat de rechten van eenieder zijn. Aanbevolen wordt dat de informatie niet éénmaal voor altijd gegeven wordt, maar doorheen het ganse proces om een recht te verwerven. Informatie dient correct, begrijpbaar en aangepast aan alle doelgroepen te zijn. Verder wordt gevraagd dat informatie via zoveel mogelijke kanalen verspreid wordt en niet enkel via het internet. Naast de schriftelijke informatie, blijft de mondelijke informatieverstrekking belangrijk. Het grote publiek dient geïnformeerd te worden, maar ook de beroepskrachten en in het bijzonder de sociale eerstelijnsactoren. Informatie is een volwaardige opdracht: de informatieverantwoordelijke(n) moet(en) duidelijk geïdentificeerd kunnen worden.

4. Harmoniseren en vereenvoudigen van de wetgeving

De toenemende complexiteit van de wetgeving schaadt de rechtsuitoefening, zeker voor mensen in armoede en in bestaansonzekerheid. Zij vinden nog moeilijk de weg om te weten waar ze recht op hebben. Voor zover mogelijk, moet de wetgeving vereenvoudigd en geharmoniseerd worden. De drie wetten waarover sprake in dit hoofdstuk zijn federale wetten. Maar vele wetgevende initiatieven gaan over materies die binnen meerdere machtsniveaus vallen. Vandaar dat gevraagd wordt dat de Interministeriële Conferenties meer zouden gebruikt worden als een opportuniteit om tot een meer coherent beleid te komen en zo de uitoefening van rechten beter garanderen.

5. Streven naar een automatische rechtsverkrijging

Waar mogelijk, wordt een proactieve aanpak aanbevolen. Dit houdt in dat de bevoegde overheden de potentieel begunstigten zelf opsporen en benaderen opdat hun rechten worden gerealiseerd. Eén van de meest doorgedreven vormen van een proactieve strategie is de automatische toekenning van rechten waarbij de potentieel begunstigten zelf geen stappen meer hoeven te zetten. De deelnemers van het overleg zijn van mening dat een automatische toekenning van een recht, de beste waarborg biedt dat potentieel rechthebbenden hun rechten daadwerkelijk kunnen doen gelden. Processen van koppeling van gegevensbestanden en -uitwisseling bieden vele mogelijkheden voor een automatische toekenning van rechten. Maar men moet ook waakzaam blijven met betrekking tot eventuele fouten bij een dergelijk systeem. Daarom is het belangrijk parallel een 'klassieke' aanvraagprocedure te behouden, om op een eenvoudige manier eventuele fouten van een automatische procedure te ondervangen.

Rechten geven vaak ook aanleiding tot andere voordelen, de zogenaamde 'afgeleide rechten'. Gevraagd wordt om de automatische toekenning uit te breiden naar dit type van rechten.

6. Maximaal vereenvoudigen van administratieve stappen

Indien een automatische toekenning van een recht niet mogelijk zou zijn, dient gestreefd te worden naar een maximale vereenvoudiging van de administratieve stappen. Dit houdt een vereenvoudiging van de procedures in. Een belangrijke stap hierbij is het stimuleren van een gegevensuitwisseling tussen betrokken instellingen zonder voorafgaande vraag of tussenkomst van de begunstigde en rekening houdend met de eerbiediging van het privéleven. Op die manier kan gemakkelijk en sneller een maximum aan gegevens bekomen worden om een dossier van een potentieel rechthebbende samen te stellen. Een doorgedreven informatisering zal echter niet verhinderen dat de betrokkene zelf waarschijnlijk ook nog formulieren zal moeten invullen. Gevraagd wordt dat formulieren in een zo duidelijke en leesbare taal opgesteld worden. Ze voorleggen aan personen die in armoede of bestaansonzekerheid geleefd hebben, is een interessante piste om dit te bereiken.

7. Naar het terrein gaan (outreachend werken)

Gelet op het groot aantal drempels die mensen ervaren om hun rechten te kunnen uitoefenen, is een proactieve aanpak vanwege de bevoegde autoriteiten noodzakelijk, maar niet voldoende. Deze aanpak dient ondersteund te worden door acties van andere actoren zoals ziekenfondsen, vakbonden, advocaten, OCMW's, het personeel van psychiatrische instellingen, opvangcentra, gevangenissen, enzovoort. Intermediairs zoals interculturele bemiddelaars of ervaringsdeskundigen kunnen het werk van deze organisaties ondersteunen. Met de outreachende aanpak beoogt men blijvend voeling en contact te hebben met de leefwereld van de potentiële rechthebbenden, hen op te sporen en toe te leiden opdat hun rechten worden gerealiseerd. Aan het beleid wordt gevraagd om de ontwikkeling van deze outreachende werking te ondersteunen.

8. Beter begeleiden

Voor personen die moeilijkheden ondervinden in de uitoefening van hun rechten, biedt begeleiding een belangrijke ondersteuning. Gevraagd wordt dat ervoor gezorgd wordt dat diensten die begeleiding aanbieden toegankelijk zijn. Teveel socio-economische obstakels verhinderen kwetsbare

personen om toegang te hebben tot en beroep te doen op bepaalde diensten. Buurtorganisaties en laagdrempelige verenigingen gericht op specifieke doelgroepen kunnen een schakel zijn tussen deze personen en de begeleidingsdiensten. In dat opzicht verdienen ze een speciale aandacht. Aan het beleid wordt gevraagd om de nodige voorwaarden te scheppen opdat begeleidingsdiensten optimaal kunnen werken.